

Avanesova N.E.

Kharkov State University of Construction and Architecture

ANALYTICAL RESEARCH OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE STATE ENTERPRISE «KHARKOV ARMORED PANZER REPAIR FACTORY»

Summary

Today, when there are major changes in the military-technical sphere of the industrialized countries of the world, fundamentally important to redefine the role of the military sector of the economy in the process of compliance with military-technical superiority. That is why in most of these countries primarily focuses on long-term development of science and technology. It is safe to say that the total radical changes in many fields of science, technology and production will inevitably lead to the formation of the material basis for a qualitative leap in the development of means and methods of warfare. World, in its essence, is on the threshold of a new military-technical revolution that is fraught with huge possibility of implementing a radically new approaches in the development of military theory and strategy. The lag in the area of ensuring of the Ukrainian Armed Forces with modern armaments and military equipment may adversely affect the national security of Ukraine. Therefore, following world trends in the military sector of the economy, its further development and modernization in order to achieve perfection of warfare is of great importance for Ukraine.

Keywords: defense, security, enterprise, industrial production, production.

УДК 336.144

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Авксентьев М.Ю.

Науково-дослідний економічний інститут
Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

В статті розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи планування розвитку вищої освіти в системі державного регулювання економіки. Рекомендації враховують специфіку української вищої освіти. З метою більш ефективного реформування системи планування вищої освіти в Україні потрібно провести її акредитацію у відповідності з міжнародними стандартами. При цьому головною рекомендацією виступає врахування потреб ринку праці та залучення роботодавців до процесу створення державних освітніх програм і стандартів. Практична реалізація зазначених рекомендацій дозволить підвищити ефективність забезпечення української економіки висококваліфікованою робочою силою.

Ключові слова: планування розвитку вищої освіти, рекомендації щодо розвитку вищої освіти, забезпечення економіки висококваліфікованою робочою силою, міжнародні стандарти, якість освітніх послуг.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Зв'язок з науковими і практичними завданнями. Згідно з дослідженням Світового економічного форуму, здійсненим в рамках розрахунку Глобального індексу конкурентоспроможності, Україна знаходиться на десятому місці в світі по охопту населення вищою освітою, але при цьому за якістю вищої математичної та природничої освіти знаходиться на 38 місці, а за якістю освіти у сфері управління бізнесом – на 115 місці. Це обумовлює необхідність розробки підходів, що дозволять підвищити віддачу від вищої освіти. Для цього необхідне проведення аналізу причин недостатньої ефективності української системи вищої освіти та розробка рекомендацій щодо вдосконалення планування розвитку вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення невирішених питань. Питання реформування вищої освіти підіймалися в багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідженнях, а саме Бассаніні А. [1], Грیشної О.А. [2, с. 427; 3, с. 14], Згуртовського М.З. [4, с. 348], Колота А.М. [5, с. 128; 6, с. 27], Онопрієнко В.В. [7, с. 103], Псахаропулоса Г. [8, с. 1232], Хомерики О. А. [9, с. 170]. Однак, за межами цих досліджень залишилися такі аспекти, як формування єдиної системи інструментів, що забезпечують збір та аналіз даних про потреби ринку праці в Укра-

їні, а також специфіка практичного використання цих даних для формування програми державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою з урахуванням української специфіки.

Ціллю статті є розробка рекомендацій щодо вдосконалення системи планування розвитку вищої освіти в системі державного регулювання економіки.

Викладення основного матеріалу. Як свідчать результати проведених опитів працевдавців і випускників вищих навчальних закладів, лише 14,5% респондентів оцінюють якість вищої освіти в Україні як високу. Основна маса опитаних вважають, що якість освіти середня (44,9%) або низька (29,6%). При цьому в топ основних причин низької якості вищої освіти в Україні входять такі, як невідповідність викладання вимогам ринку праці, невідповідність структури освіти реальним потребам ринку праці, слабка матеріально-технічна база вищих навчальних закладів, низький середньоосвітній рівень студентів та їх слабка зацікавленість в якійсній освіті [10].

Встановлено, що існують істотні дисбаланси між обсягом і структурою підготовки робочої сили з вищою освітою і потребами ринку праці. Найбільший попит серед абітурієнтів мають такі спеціальності, як правознавство, економічна теорія, фінанси і кредит. Але працевдавці мають потребу у топ-менеджерах, лікарях, економістах, ІТ-фахівцях. При цьому, не

дивлячись на те, що існує попит на певні економічні спеціальності, рівень знань випускників не відповідає запитам працедавців. Значна доля співробітників українських компаній повністю або частково не відповідають кваліфікації, необхідній для виконання посадових обов'язків. Кожен рік близько 2% штатних співробітників змінюють професію і проходять перепідготовку через державні центри зайнятості, а ще 9% там же проходять курси підвищення кваліфікації. Найбільша доля таких співробітників в таких видах економічної діяльності:

- 1) промисловість (5,4% змінюють професію і 14,6% проходять підвищення кваліфікації);
- 2) будівництво (2,3% змінюють професію і 5,3% проходять підвищення кваліфікації);
- 3) діяльність в сфері транспорту (3,1% змінюють професію і 11,4% проходять підвищення кваліфікації);
- 4) діяльність в сфері зв'язку (1,6% змінюють професію і 13,5% проходять підвищення кваліфікації);
- 5) операції з нерухомістю, оренда, інжиніринг і надання послуг підприємцям (1,6% змінюють професію і 4,3% проходять підвищення кваліфікації).

Ще більша кількість населення змінює професію без підготовки в державних центрах зайнятості, що не відбивається в офіційній статистиці. Так, за результатами опитувань, близько 50% населення працює в повній або частковій невідповідності зі спеціальністю і кваліфікацією, отриманою при здобуванні вищої освіти. Причому серед випускників вищих навчальних закладів повністю за фахом працюють лише 22%.

На цей момент багато великих працедавців не влаштовує якість і наповнення державних освітніх стандартів. В результаті працедавцям доводиться закладати до своїх бюджетів кошти для перепідготовки фахівців з вищою освітою, що вже закінчили навчання. При цьому великі працедавці готові надавати допомогу вищим навчальним закладам у сфері приведення освітніх програм і стандартів до реальних потреб ринку. В той же час, у вищих навчальних закладах немає можливості враховувати побажання працедавців. Частково це пояснюється вузькою спрямованістю необхідних фахівців, яких доцільно готувати лише в одному або декількох вузах, пов'язаних з окремим великим працедавцем в окремому регіоні, проте освітня програма для таких фахівців не потрібна на загальноукраїнському рівні. Основною причиною складності обліку побажань працедавців є надмірна бюрократизованість самого процесу затвердження державних освітніх програм і стандартів. Також реальною проблемою є нестача абітурієнтів для спеціальностей, спеціалістів з яких хочуть отримати працедавці, і надлишок їх на престижних спеціальностях. Значна частина студентів не знають про особливості та перспективи обраної ними спеціальності, а вибір здійснюється переважно за переліком іспитів, які необхідні для вступу. Також абсолютна більшість студентів визнають, що під час вступу вибирали спеціальність не по особистих схильностях, а по престижності або по можливості легшого вступу.

Тому існує необхідність в забезпеченні задоволення системою вищої освіти потреб підприємств України. Для цього необхідно:

- 1) залучати крупних працедавців до розробки стандартів вищої освіти;
- 2) спростити процедури затвердження стандартів вищої освіти;
- 3) надавати вищим навчальним закладам максимальну автономію при формуванні напрямів і спеціалізацій підготовки робочої сили;

4) проводити кампанії в засобах масової інформації по інформуванню абітурієнтів про зміст і перспективи спеціальностей;

5) організувати профорієнтаційну роботу в середньоосвітніх установах;

6) створити інтернет-портал на базі системи «Конкурс» для інформування про особливості спеціальностей та їх спеціалізацій в різних вищих навчальних закладах.

Українська система вищої освіти відірвана від систем освіти західних країн, міра інтеграції яких між собою дуже велика. У сучасних умовах одна країна не може забезпечувати достатній рівень освіти без постійного обміну досвідом і технологіями. Не дивлячись на те, що в Україні здобуває вищу освіту порівняно багато іноземних громадян і Україна входить в першу двадцятку країн за кількістю іноземних студентів і аспірантів, переважно це громадяни з країн третього світу. Так, в 2013 році в українських вищих навчальних закладах навчалися 69 тис. іноземних громадян, з них 16% з Туркменістану, 10% з Китаю, 7% з Росії, 6% з Індії, 5% з Йорданії, 3% з Туреччини і 2% з Марокко.

Студенти і викладачі із західних країн практично не беруть участь в науково-освітньому обміні з Україною. Неабиякою мірою слабкі зв'язки з освітніми системами інших країн обумовлені неспівпадіннями української структури вищої освіти з міжнародною класифікацією та кодифікуванням. Як загальновізнана система класифікації використовується Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО), розроблена Інститутом Статистики ЮНЕСКО. Остання версія даного стандарту розроблена в 2013 році і є концептуальним документом для збору, компіляції і аналізу порівнянних на міжнародному рівні статистичних даних щодо освіти. МСКО входить до Міжнародної системи соціальних і економічних класифікацій і є керівництвом для впорядкування освітніх програм і відповідних кваліфікацій по рівнях і областях освіти [11].

З метою приведення структури вищої освіти до міжнародних стандартів необхідно:

1) привести структуру вищої освіти України до стандарту Міжнародного стандарту класифікації освіти;

2) розробити структури спеціальностей відповідно до Міжнародного стандарту класифікації освіти;

3) скоротити кількість спеціальностей і мінімізувати обов'язкову частину освітніх стандартів;

4) провести міжнародну акредитацію освітніх стандартів і програм;

5) стимулювати міжнародну співпрацю, як по освітніх, так і по науково-дослідних проектах;

6) сприяти викладачам і студентам у вивченні іноземних мов та міжнародному обміну і стажуванню студентів і викладачів.

Результати аудиту системи вищої освіти України, проведеного Рахунковою палатою України підтвердили, що використання бюджетних коштів на вищу освіту є неефективним [12]. Формування бюджетних статей на забезпечення вищої освіти здійснюється не на підставі реального обґрунтування і розрахунку ефекту, а за інерцією, на підставі витрат минулих років. При цьому не враховується ні зміна потреб в різних спеціальностях, ні зміна чисельності абітурієнтів або кількості вищих навчальних закладів, частка витрат на підготовку кадрів в бюджеті залишається майже незмінною до загальних витрат бюджету (табл. 1).

До витрат бюджету на підготовку кадрів відносяться витрати на підготовку кадрів в усіх вищих навчальних закладах, незалежно від відомчої при-

Динаміка витрат бюджету на підготовку кадрів і характеристик вищих навчальних закладів

	2010	2011	2012	2013
Всього витрат бюджету, млн. грн.	307 748,18	342 690,35	413 605,32	419 843,83
Витрати бюджету на підготовку кадрів, млн. грн.	19 721,03	21 847,86	25 928,25	26 473,63
Доля витрат на підготовку кадрів	6,41%	6,38%	6,27%	6,31%
Кількість студентів у вищих навчальних закладах, тис. чол.	2491,3	2311,6	2170,1	2052,7
Темпи зростання кількості студентів	95,84%	92,79%	93,88%	94,59%
Кількість вищих навчальних закладів	854	846	823	803

належності, а саме [13 с. 263; 14, с. 52; 15, с. 414; 16, с. 60]: підготовка кадрів, підвищення кваліфікації керівних працівників, спеціалістів державного управління, підготовка науково-педагогічних і наукових кадрів з питань стратегічних проблем внутрішньої і зовнішньої політики; підготовка кадрів для органів внутрішніх справ; підготовка кадрів для внутрішніх військ МВС України; підготовка кадрів для сфери культури і мистецтва; підвищення кваліфікації, підготовка кадрів вищими навчальними закладами МОН; підготовка кадрів для агропромислового комплексу; підготовка кадрів у сфері рибного господарства; підготовка кадрів у сфері цивільного захисту; підготовка кадрів у сфері доходів і зборів; підготовка кадрів для податкової служби; підготовка кадрів у сфері цивільного захисту; підготовка та перепідготовка кадрів Служби безпеки України; підготовка кадрів з пріоритетних напрямів науки; підготовка кадрів для сфери зв'язку.

Тому система фінансування вищої освіти потребує аргументації витратної частини. Для реформування системи фінансування вищої освіти необхідна реалізація таких заходів:

1) фінансування і розподіл державного замовлення на підготовку робочої сили з вищою освітою з

врахуванням економічного ефекту і доцільності для економіки України;

2) інтеграція процесу формування бюджетних витрат на вищу освіту в Інформаційно-аналітичну систему супроводу бюджетного процесу [17, с. 170; 18, с. 59];

3) підвищення забезпеченості освітнього процесу матеріально-технічною базою і основними фондами;

4) стимулювання залучення грантів від великих працедавців з можливістю часткового фінансування замовлення на підготовку робочої сили державою, частково – працедавцями;

5) збільшення автономності вузів в розпорядженні фінансами і формування для вищих навчальних закладів фондів-ендаументів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, розроблені рекомендації щодо вдосконалення системи планування розвитку вищої освіти в системі державного регулювання економіки, що враховують специфіку української вищої освіти, дозволяють підвищити ефективність забезпечення української економіки висококваліфікованою робочою силою. Перспективами подальших досліджень є дослідження ефективності розроблених рекомендацій.

Список літератури:

- Bassanini A. Does Human Capital Matter For Growth in OECD Countries? Evidences From Pooled Mean-Group Estimates / A. Bassanini, S. Scarpetta. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/eco/labour/1891391.pdf>
- Грیشнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини / О.А. Грیشнова. – К: Знання, 2006. – 559 с.
- Грیشнова О.А. Соціальний розвиток як чинник економічного зростання / Соціально-економічні аспекти промислової політики. Донецьк, 2003. – С. 13–18.
- Згуровский М.З. Болонский процесс: главные принципы и пути структурного реформирования высшего образования Украины: учеб. пособие. /Згуровский М.З. – М. 2006. – 544 с.
- Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: [монографія]/ А.М. Колот. – К: КНЕУ, 2003. – 230 с.
- Колот А.М. Соціальна політика в умовах глобалізації та лібералізації економічних відносин: здобутки, втрати, тенденції / А.М. Колот // Демографія та соціальна економіка. – 2008. – № 1. – С. 23-41.
- Онкієнко В.В. Удосконалення соціально-трудових відносин як важлива умова забезпечення людського розвитку / В.В. Онкієнко // Демографія та соціальна економіка: Науково-економічний та суспільно-політичний журнал. – 2004. – № 1-2. – С. 102-109.
- Psacharopoulos G. Returns to Investment in Education: A Further Update / G. Psacharopoulos, H.A. Patrinos // Education Economics. – 2004. – № 2. – 1232 pp.
- Хомерики О.А. Перспективи інтеграції української системи освіти в європейську освітню систему / О.А. Хомерики // Філософський альманах: сб. наук. трудов / гл. ред. В.В. Лях. – 2009. – Вып. 81. – С. 168-177.
- Опитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/polls/>
- Сопроводительное руководство к Международной стандартной классификации образования [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isc-ed-fields-of-education-training-2013RU.pdf>
- Дипломовані безробітні. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=221405&cat_id=4713800
- Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 рік» від 13.05.2010 № 2154-17 // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 22-23, № 24-25. – С. 263.
- Закон України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» від 23.12.2010 № 2857-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 7-8. – С. 52.
- Закон України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» від 22.12.2011 № 4282-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 34-35. – С. 414.
- Закон України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012 № 5515-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 5-6. – С. 60.

17. Лепа Р.Н. Організаційно-інформаційне забезпечення інформаційно-аналітичної системи супроводження бюджетного процесу на регіональному рівні / Р.Н. Лепа, Р.В. Прокопенко // Современные подходы к моделированию сложных социально-экономических систем: монография. – Х.: ФЛП Александрова К.М.; ИД «Инжек», 2011. – С. 168-181.
18. Как обосновать бюджетно-налоговую политику государства. Опыт научного проектирования и реализации автоматизированной системы сопровождения бюджетного процесса на региональном уровне / В.П. Вишнеvский, Р.Н. Лепа, Р.В. Прокопенко и др. – Донецк:ИЭП НАНУ, 2011. – 116 с.

Авксентьев М.Ю.

Научно-исследовательский институт
Министерства экономического развития и торговли Украины

РЕКОМЕНДАЦИИ ПО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЛАНИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация

В статье разработаны рекомендации относительно совершенствования системы планирования развития высшего образования в системе государственного регулирования экономики. Рекомендации учитывают специфику украинского высшего образования. С целью более эффективного реформирования системы планирования высшего образования в Украине нужно провести ее аккредитацию в соответствии с международными стандартами. При этом главной рекомендацией выступает учет потребностей рынка труда и привлечение работодателей к процессу создания государственных образовательных программ и стандартов. Практическая реализация указанных рекомендаций позволит повысить эффективность обеспечения украинской экономики высококвалифицированной рабочей силой.

Ключевые слова: планирование развития высшего образования, рекомендации по развитию высшего образования, обеспечение экономики высококвалифицированной рабочей силой, международные стандарты, качество образовательных услуг.

Avksientiev M.Yu.

Science and Research Institute
of Ministry of Economy and Trade of Ukraine

RECOMMENDATIONS FOR IMPROVEMENT PLANNING OF HIGHER EDUCATION DEVELOPMENT

Summary

Article surveys recommendations for improving the planning system of higher education in the state regulation of the economy. The Recommendations take into consideration the specifics of Ukrainian higher education. In order to reform the planning system of higher education in Ukraine more effectively, government should conduct its accreditation in accordance with international standards. This central recommendation serves the needs of the labor market and involvement of employers in the process of creating public education programs and standards. Practical implementation of these recommendations will improve the Ukrainian economy with highly qualified labor force.

Keywords: planning of higher education development, recommendations for the development of higher education, providing the economy with highly skilled workforce, international standards, quality of education.